
Pilatus-Spillet

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Pilatus-Spillet

4

Pilatus-Spillet

Pilatus-Spillet

Jyllandsposten

6. JULI

Pilatus-Spillet

Af Sognepræst Kaj Munk

DET kan næppe drages i Tvivl, at Tilskuerne ved Urpremieren paa "Pilatus" lagde Mærke til, at Vejret var koldt. Man kunde gribe sig i at smugle en Tanke bort til: Hvordan mon netop dette vilde have virket, om Fredagen havde kronet Morgenens velsignede Regn med en ægte dansk Skærsommeraften, perlelys, venlig og lun. Det tjener Publikum og, tør vi tro, ogsaa Skuespillerne til stor Ære, at der ikke var færre Folk paa Torvet Kl. halvti end Kl. halvotte.

Det er med inderlig Grebthed en Digter ser sin fjerne Ungdoms allerførste Værk omsider opnaa at blive Kød og Blod. Ringens Aand er til Stede og flytter ham paa eventyrlig Vis gennem Tid og Rum. Han sidder atter bøjet over Skolepulten i Katedralskolen en Vintermorgens Buldermørke ved 5-6 Tiden og glemmer avoir og être og Hypotenusen og Guadalquivir, hele den aandløse Virkelighed, der om et Par Timer har aabnet Gabet omkring ham, glemmer det altsammen for de store Syner fra den Virkelighed, der hedder Aand. Og nu myldrer Folkeskaren ind paa Scenen i brogede Pjalter, og Børnene entrer op paa Lygtestagerne og lader sig end ikke sige af en ærværdig Opsynsmand, og Vinden blæser just saa kastekold, som Bjergvinden en tidlig Foraarsdag i Judæa – – dette er virkelig Langfredag i Jerusalem.

Saa kommer der cyklende en Herre lige hen for Næsen af Landshøvdingen Pontius Pilatus – og Forfatteren farer sammen: er det nu en af de utilgivelige Anakronismer fra den purunge Digters uøvede Haand? Den Cykle burde sandelig Iscenesætteren pietetsløst have strøget.

Viser det sig, at Gymnasiasten i Nykøbing Falster her har Ryggen fri, vil der være nok at anke over endda. Naturligvis kan Stykket ikke siges fri for Umodenheder. Til Gengæld er der en Linieføring i det, som kun brusende Ungdom kan have magtet. Noget, jeg slet ikke vilde kunne udføre nu.

Men som altid er det jo det utilfredsstillende, en Digter hæfter sig ved sit eget frem for, hvad der synes ham er lykkedes. I Stykket her er det navnlig sidste Side, der forekommer alt for fersk. Ikke selve Slutningen. At Kaiphass vender tilbage og intet forstaar af, hvad der er sket, er rigtigt set og tænkt. Iscenesætteren havde tilladt sig en eneste Ændring, at lade ikke Kaiphass slutte Stykket, men Pilatus med en Gentagelse: Den store Sejr. Det er en betydelig Vinding, for hvilken Hr. Makwarth fortjener Ros. Baade virkningsmæssigt og indholdsmæssigt er det en langt sikrere Slutning. Men Pilatus' Exegese til Konen og Vennen af Døberens Udsagn er mærkelig mat og rationalistisk. Den er da heller ikke oprindelig. Den sidste Side i Manuskriptet er revet ud og et andet Blad klistret ind, skrevet

et Par Aar efter, vistnok i København. Hvad vilde jeg ikke give nu for at vide, hvad der oprindeligt har staaet! Men det er utvivlsomt tilintetgjort, og jeg husker intetsomhelst af det, undtagen at Slutningen med Kaiphas er den oprindelige.

Jeg beder virkelig meget undskyldte og bliver helt rød i Hovedet ved at sidde her paa "Skandinavien" efter Forestillingen og besvære Læserne med alle disse Enkeltheder om mig selv. Undskyldningen er den, at jeg ærgrer mig over, at Pilatus slipper for billigt. Det er ikke nok at være en pæn Mand. De pæne Mænd er det, der giver Bisserne Overtaget i Verden. Pilatus kan ikke nøjes med disse Sjælekvaler for at have givet Ondskaben frit Slag paa Uskyldigheden. 300 Aar i Skærsilden er det mindste, han kan slippe med. Det tjener ikke til Undskyldning i Guds Øjne, at man er et Skvat.

Og saa er dog maaske ogsaa disse Ræsonnementer bare noget forbasket Logik. Maaske er det vor eneste Frelse i Danmark, at Gud forbarmer sig over Svagheden og giver den Naade, hvor den fortjente tørre Tærsk.

Det skal ingen Hemmelighed være, at jeg følte mig ulykkelig og æret, da jeg fra Aarhus fik Henvendelse om at lade Pilatus spille ved det store Jubilæum for Jyllands Hovedstad. Ulykkelig, fordi jeg føler det som en Urigtighed at feste paa et Tidspunkt, hvor Landet burde holde sig klædt i Sæk og Aske, og æret, fordi Henvendelsen gav Udtryk for, at man havde Brug ogsaa for *mine* Ord ved denne Lejlighed.

Og saa var det jo ikke mine Ord, men Evangeliets. Maaske det helt rigtige havde været at opføre Stykket inde i selve Domkirken. Jeg kan ikke tænke mig andet, end den havde været glad for igen engang at være Ramme om et Passionsskuespil. At give Præsterne en lille velfortjent Ferie og lade Skuespillerne komme til at fortælle Menigheden det største Drama af alle, kun een Gang opført og dog evig aktuelt, gentaget atter og atter i mindre Format og andre Former: om ham, der kunde tie, mens Løgnen førte det store Ord, om Hetzeren, der jager med Stemmekvæget, det uskyldige, der som Barnet ikke ved Forskel paa godt og ondt, jager som Vinden med Bølgerne, om Velmeneri uden Karakter og om Fromhed, der bruger Rævestreger, og om Senilitetens Pagt med Traditionerne, alle disse Stormagter, der mod deres Vilje spiller Hadet og Beregningen alle Vaaben i Hænde og saa om Ham, der er over dem alle, og hvis Vilje ad ubegribelige Veje sker. -

Det var en af mit Livs Udmærkelser, at jeg fik Lov til at være med til at hædre Aarhus, der fejrer sin 500 Aars Dag, fordi Kristoffer af Bayern bragte sig selv i Erindring ved sin Underskrift den Dato, men som er Aarhundreder ældre, en ældgammel, kærnedansk By. Kommer man sejlende til den, kommer man kørende fra den - lige vidunderligt ligger den, driftig og daadrig og fager: "Godmorgen, se, det er Jylland her!" Her er mine Børn født, og født godt; her er mine Stykker spillet, i lige Maade; her saa min første Datter sit første Teaterstykke, og det var selve: En Skærsommernatsdrøm - - ey, nu kommer de forbandede Bondegriller igen, det er udlagt, nu snakker jeg atter om mig selv, men en personlig Tak og Lykønskning maa det dog ogsaa være tilladt at bringe, en personlig Tak fra Øboen, der kom til Jylland og, uden derfor at glemme sit Lolland, blev for al Evighed besejret. Nu vajer det rødt over den jydsk Kongeby. Og rødt er Socialdemokratiets Farve og Kongens Farve og Posthusenes. Men det er jo netop ogsaa det, du er, gamle Dannebrog, du er Arbejdernes og

Kongens, ja, og du er netop et Postbud oppe fra Vorherre selv, du er kommen med Fribrev paa hans Naade over Danmark. Og jeg skulde tage meget fejl, om du ikke kommer til at vaje over denne Stad i 1000 Aar endnu.

Kaj Munk[1]